

чого відбувається безперервна актуалізація та популяризація правознавства як навчальної дисципліни.

Таким чином, юридичні рівняння є важливою складовою вивчення правознавства в загальноосвітніх навчальних закладах. Зважаючи на практичне спрямування даного виду роботи, його творчий характер, використання юридичних рівнянь на уроках правознавства сприяє засвоєнню навчального матеріалу на якісно вищому рівні, створює передумови для вироблення умінь та навичок застосовувати аналоги закону та аналогії права, сприяє виробленню навичок критичного мислення, розвитку творчої уяви учнів. Розв'язування юридичних рівнянь є надзвичайно дієвим засобом систематизації правових знань, що є особливо важливим для учнів, оскільки вони отримують можливість застосувати свої знання на практиці, що сприяє формуванню їхніх правових компетентностей.

Література:

1. Жалій Т.В. Теоретико-методичні засади вивчення правознавчих дисциплін у процесі фахової підготовки майбутніх учителів математики // Молодий учений. – 2015. – №2. – С. 242 – 244.
2. Закон України «Про загальну середню освіту: Закон України від 13 травня 1999 р.» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Квасов В.В. Практикум з основ правознавства 9 кл./ В.В. Квасов. – Х.:Основа, 2007. – 205 с.
4. Куксенко С.І. Правознавство задачі та рівняння для перевірки знань/ С.І.Куксенко. – Черкаси 2006. – 150 с.
5. Навчальна програма «Правознавство (практичний курс)» для 9-х класів навчальних (є чинною у 2015/2016 навчальному році), рекомендована Міністерством освіти і науки України, лист від 21.05.08 р. № 1/11 1969 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.
- Нагорний В.К., Нагорна О.П. Міжпредметні зв'язки при вивченні курсів правознавства та математики учнями основної школи: теоретико-методичний аспект // Постметодика. – 2015. – №4. – С.215 – 221.
7. Нестеренко Т. М. Методичні рекомендації щодо викладання курсу «Основи правознавства» у загальноосвітніх навчальних закладах у 2006-2007 навчальному році /Т. М. Нестеренко// Історія та правознавство. – 2006. – № 22/24. – С. 8-12.
8. Пономарьова Л. Рівняння. Основні властивості рівнянь / Людмила Пономарьова // Математика: Додат. до газ."Шкільний світ". – 2009. – №14. – С.5.
9. Фісун Е. Про складання юридичних задач та встановлення критеріїв оцінювання. Правознавство. Профільний рівень. 10-11-ті класи/ Е. Фісун // Історія України. – 2014. – № 24. – С.32-36

Воскобійник Т.В.

(наук. кер. – доц. Жалій Т.В.)

*студентка V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ПРАВОЗНАВСТВА ДЛЯ УЧНІВ 9-ИХ КЛАСІВ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ НОВОВВЕДЕНЬ

Правова освіта є одним з найважливіших чинників розвитку особистості, становлення громадянського суспільства й демократичної правової держави, умовою формування правосвідомості громадянина. Вона спрямована на отримання знань, навичок, ставлень і ціннісних орієнтацій, необхідних людині для ефективного соціального функціонування, реалізації її життєвих цілей і завдань.

На сучасному етапі більшість завдань щодо популяризації правової освіти покладена на загальноосвітні професійно-технічні, вищі навчальні заклади. Тому завдання покращення

ефективності правоосвітньої та виховної роботи з молоддю видаються перспективними напрямками діяльності закладів освіти. На реалізацію таких завдань спрямована «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджена Наказом МОН України 16.06.2015 року [19].

Вибір оптимальних форм, методів, прийомів навчання й виховання в сфері правознавства є запорукою такої ефективності, а тому наполягаємо на важливості методичної складової в процесі вивчення правознавчих предметів. Незважаючи на альтернативні пріоритети правоосвітньої діяльності, різновекторність правовиховних чинників, ефективність методичного забезпечення полягає в різноманітності інтерактивних форм навчання. Не останню роль в цьому процесі відіграють юридичні рівняння, які покликані урізноманітнити етапи навчального процесу, зацікавити учнів у процесі навчання, викликати інтерес та виступити в ролі ефективної форми активізації пізнавальної діяльності школярів.

Важливе місце в системі правознавчих предметів у загальноосвітньому навчальному закладі посідає «Правоознавство. Практичний курс» для дев'ятого класу. Із цього часу розпочинається систематичне вивчення основ публічних та приватних галузей права в середній школі. Тому є нагальна потреба в дослідженні методики використання юридичних рівнянь при вивченні правознавства.

Досліджуючи теоретичні аспекти методики навчання правознавства, ми проаналізували публікації фахівців з проблеми, законодавчі акти, навчальні програми які становлять джерельну базу даної роботи. Це дало змогу цілісно проаналізувати теоретико-методичні засади використання юридичних рівнянь на уроках правознавства в школі.

Основну групу джерел становлять законодавчі акти України: Конституція України, Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року, Закон України «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 року. В цих нормативно-правових актах зафіксовані основні права та обов'язки учасників освітнього процесу; визначені завдання освітніх працівників, які здійснюють навчально-виховну діяльність в галузі правознавства.

До другої групи джерел відносимо: Державний стандарт базової і повної середньої освіти, навчальну програму предмету «Правоознавство (практичний курс)» для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, яка рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист від 21.05.08 р.) та є чинною у 2015/2016 навчальному році. Ця група джерел визначає належність цього предмету до галузі знань «Суспільствознавство», передбачає її змістове наповнення, регламентує інформаційний обсяг курсу та кількість годин для його вивчення, а також містить дані про мету, завдання й очікувані результати вивчення курсу «Правоознавство. Практичний курс», критерії оцінювання навчальних досягнень учнів та особливості викладання.

Аналіз розробок сучасних вчених, методистів, учителів дає уявлення про рівень розробленості проблеми в цілому та окремих її аспектів. Враховуючи на поглиблене спрямування направленість нашої роботи винятково щодо застосування юридичних рівнянь, вкажемо, що на сьогоднішній день ґрунтовні дослідження методики використання юридичних рівнянь на уроках правознавства потребують конкретної деталізації. Питання, присвячені вивченню рівнянь, їхніх властивостей знаходимо в працях Г.І.Глейзера, Я.Л.Каплана, В.Ковалю, Т.М.Саранцева. Проблематика методичних прийомів правового навчання висвітлена в роботах Е.Фісуна, С.І.Куксенко, Б.І.Андрусишина, О.Л.Болотової, Л.Т.Рябовол та ін. Проблема підвищення ефективності навчання при вивченні правознавства займалися Г.В.Кашкар'юв, Т.М.Нестеренко, О.Пометун, Т.Ремех, В.Скворець [3-11].

Ціннісне спрямування правової освіти передбачене Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти та новими навчальними програмами для загальноосвітньої школи. У цих документах зазначено, що процес формування ціннісних орієнтацій учнів передбачає свідоме сприйняття та засвоєння ними правових знань, формування позитивних ставлень до правових феноменів і виявлення результатів цієї роботи у правомірній поведінці. Формування в учнівської молоді позитивних моральних якостей, поваги до закону і загальноприйнятих норм поведінки у суспільстві, позитивного ставлення до нормативно-

правових актів як законодавчої бази держави є пріоритетним завданням у навчанні школярів правознавства, яке здійснюється у 9–10 класах на уроках з навчальних предметів «Правознавство. Практичний курс» та «Правознавство» [2].

Вивчення права в сучасній школі є не менш актуальним, ніж вивчення предметів історії або української мови. Громадянськість і патріотизм сучасної людини багато в чому характеризується ступенем його поваги до законів країни, суспільства і держави. Повноцінна правова підготовка учнів визначає не тільки реальну якість освіти, але й ефективність будь-якої діяльності у сфері громадянського та патріотичного виховання. Саме тому велике значення приділяється тому, як досягаються цілі і завдання правової освіти на уроках правознавства [3, с.22].

Одне з основних завдань шкільного курсу правознавства – вироблення в школярів умінь та навичок застосування здобутих теоретичних знань на практиці. Серед різноманітних методів треба обирати ті, що найбільше відповідають меті, завданням та особливостям правознавчого курсу, його місцю в навчальному плані та виділеному для його вивчення часу.

Практичний курс правознавства як шкільний предмет передбачає певні особливості організації навчально-виховного процесу насамперед обов'язкове систематичне (на кожному уроці) використання інтерактивних методів навчання: мозкового штурму, дискусії, взаємонавчання в малих групах, парах, імітації спрощених судових слухань, ажурної пилки, рольових ігор тощо. Безумовно актуальними є також активні методи: бесіда, тестування, моделювання та розв'язування ситуацій, виконання творчих пізнавальних завдань, аналіз публіцистичних і художніх текстів, цікавих фактів з історії та сьогодення. Передбачається вихід за межі уроку шляхом реалізації проектної діяльності в індивідуально-груповій формі, екскурсій, участі в шкільному самоврядуванні, самооцінці школи, соціологічних дослідженнях і т.п. Це потребує посилення практичної спрямованості навчання правознавства, насамперед запровадження для старших підлітків спеціального практичного курсу, основним результатом якого має стати перетворення права на важливий регулятор життя і поведінки учня в умовах його швидкої соціалізації.

Метою курсу є забезпечення умов для формування елементів правової культури, правових орієнтирів та правомірної поведінки учнів. Необхідно відмітити, що навчальною програмою передбачено ряд завдань, які необхідно реалізувати в ході вивчення даної навчальної дисципліни, а саме познайомити учнів з правом, його важливою роллю в житті суспільства, сприяти усвідомленню ними найбільш важливих понять і термінів юридичної науки; сприяти формуванню у дітей фундаментальних цінностей, таких як права та свободи людини і громадянина, демократія, активна громадянська позиція й інші, що складають основу демократичної правової держави і громадянського суспільства в Україні; виробити в учнів уміння: використовувати правові знання для реалізації і захисту своїх прав, свобод та законних інтересів; оцінювати і регулювати свої взаємини з іншими; здійснювати вибір моделі поведінки у повсякденних життєвих ситуаціях, орієнтуючись на норми права, що стосуються неповнолітніх; опрацьовувати окремі положення нормативно-правових актів; застосовувати на правовому матеріалі критичне мислення, аналіз, синтез, оцінку, рефлексію, уміння спілкуватись, дискутувати, розв'язувати проблеми; сформуванню навички правомірної поведінки; прищепити дев'ятикласникам інтерес до права, заохотити їх до свідомого використання, застосування й дотримання правових норм [2].

Навчальний матеріал структурований за послідовністю введення найважливіших понять юридичної науки і містить: елементи теорії права, що забезпечують формування в учнів уявлень про право як особливу предметно-практичну область, відомості про основні права і свободи людини, про різноманітні галузі права, способи реалізації та захисту людиною і громадянином своїх прав і свобод. Курс надає учням правову інформацію практичного характеру, знайомить їх з типовими для їх віку соціально-правовими проблемами і способами їх вирішення, спираючись на конкретні норми законодавства України. Особливий наголос зроблено на навчально-інтелектуальні і творчі пізнавальні вміння, а також уміння учня розв'язувати правові ситуації, спираючись на відповідні знання, давати правову оцінку власним

вчинкам і поведінці, а також вчинкам і поведінці однолітків. Очікуваними результатами після вивчення курсу «Правознавство (практичний курс)» мають стати: загальне уявлення про державу і право (поняття, система права, співвідношення права й моралі, ознаки держави, право в суб'єктивному й об'єктивному розуміннях); знання про права людини, їхню класифікацію, еволюцію, механізм захисту; основи приватного й публічного права (сімейне, трудове, кримінальне, адміністративне, екологічне, повітряне, міжнародне публічне, міжнародне приватне та ін.).

Характеризуючи навчальну дисципліну «Правознавство (практичний курс)» для 9-х класів, слід відзначити, що при його вивченні доцільно використовувати юридичні задачі та рівняння, аналізувати різноманітні ситуації правового характеру. Зважаючи на практичне спрямування даної дисципліни, використання нетрадиційних, творчих прийомів та методів навчання є як ніколи актуальними.

Проаналізувавши навчальну програму «Правознавство. Практичний курс» можна дійти висновку, що змістове наповнення цифрових виразів юридичних рівнянь відповідно до навчальної програми є достатньо ґрунтовним і масштабним.

Література:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Навчальна програма «Правознавство (практичний курс)» для 9-х класів навчальних закладів (35 годин, 1 година на тиждень) (є чинною у 2015/2016 навчальному році) Рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист від 21.05.08 р. № 1/11 1969 <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
3. Андрусишин Б. І. Методика викладання шкільного курсу "Основи правознавства" / Б.І.Андрусишин. – К.: Знання, 2008. – 301 с.
4. Болотова Е.Л.Методика викладання правових дисциплін/ Болотова Е.Л. – М.: Владос, 2000. - С.262
5. Жалій Т.В. Теоретико-методичні засади вивчення правознавчих дисциплін у процесі фахової підготовки майбутніх учителів математики // Молодий учений. – 2015. - №2. – С. 242 – 244.
6. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджена Наказом МОН України 16.06.2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacziionalno-patriotichne-vixovannya/>.
7. Куксенко С.І. Правознавство задачі та рівняння для перевірки знань/ С.І.Куксенко. – Черкаси 2006. – 150 с.
8. Нагорний В.К., Нагорна О.П. Міжпредметні зв'язки при вивченні курсів правознавства та математики учнями основної школи: теоретико-методичний аспект // Постметодика. – 2015. - №1. – С.215 – 221.
9. Пометун О. Особливості змісту і методики викладання предмета "Правознавство. Практичний курс"/ Олена Пометун // Історія України. – 2009. – №40. – С. 6–14.
10. Рябовол Л. Т. Проблеми становлення вітчизняної системи шкільної правової освіти / Л. Т. Рябовол // Сучасна освіта: методологія, теорія, практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 18 квіт. 2013 р./ НТУУ "КПУ", Ф-т лінгвістики. – К., 2013. – С. 131–135.
11. Фісун Е. Як уникнути помилок, розв'язуючи юридичні задачі (або завдання очима учня) / Е. Фісун // Історія України. – 2014. – № 18. – С.1-5

Парфіненко І.

(наук. кер. – доц. Жалій Т.В.)

*студентка V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*